

ност до повече или по-малко потенциалния номадизъм, от социалната организация до гордостта да бъдеш различен, от съзнанието за общ произход до общите правила за живот, от чувството за принадлежност към едно определено цяло до противопоставянето на всички, които са му чужди, от общата история до философията на съществуването, от възпитанието на децата до силата на семейната група... Към тях трябва да прибавим и възприетите по време на миграциите елементи от културата на околното население — интерпретирани за да бъдат интегрирани в конфигурацията на културната съвкупност. Интерпретирането на подобни елементи в една специфичната култура, в която гъвкавостта е признак за устойчивост, означава тяхното адаптиране към живота на Циганите, а не адаптиране на Циганите към тях. Така в културната вселена, основана върху адаптацията към трудни и променящи се ситуации, Циганите и Чергарите са развили традицията на промяната и на иновацията. Именно тези характеристики осигуряват нейната относителна стабилност в ситуациите на несигурно и неясно бъдеще. Ето защо, анализът на Циганските и Чергарските общности в действителност е анализ на трайното в нетрайното.

Циганите и Чергарите винаги са успявали да съчетават срещите с различни култури и общества с факта, че всяка култура еволюира и че нито едно общество не е изолирано. За тях в най-голяма степен важат думите на Гарсия Лорка от *Цигански романс* (Romancero gitano): „самотните цигани умират“. Все пак в края на XX в. в отношенията на Циганите и Чергарите с тяхното обкръжение настъпват дълбоки изменения, които са едновременно глобални и специфични.

Универсални — доколкото обхващат всички от култури. Потребностите еволюират: износените вещи вече не се поправят, малките представления са прегазени от шоу-бизнеса и телевизията, много музиканти остават без работа; номадите, които в миналото са играели ролята на носители на информация, са били задминати още в началото на века от развиващите се средства за масово осведомяване, достъпът до които за тях и досега остава невъзможен; утилитарното възприемане на номадите вече принадлежи на миналото, онези които ги отхвърлят сега са загубили ясната представа за полезността на повечето от техните професии и затова ги смятат за паразити. В миналото взаимнодопълващи се антагонисти, уседналото население и номадите днес са се превърнали просто в противници.